

SONDERLICH

EN ZONEN

(8+)

Lesmap 2de - 3de graad lager

Lesmap 2^e en 3^e graad lager

Van en met: Piet Decalf (live muziek www.fijnbesnaard.be)
Joost Van den Branden (poppen + spel)
Laurian Callebaut (spel)

Poppen: Patrick Maillard

Spelbegeleiding: Hans Van Cauwenberghe

Beste leerkracht,

In deze lesmap vindt u heel wat materiaal rond Theater Tieret en de voorstelling 'SONDERLICH en Zonen'.

Goed om weten vooraf ...

*Op zich is het niet nodig om deze voorstelling op voorhand te bespreken in klasverband. We houden ervan ons publiek (aangenaam) te **verrassen**. Wel is het mogelijk en vooral zinvol met jongere leerlingen (2de graad lager onderwijs) de thematiek en het concept even toe te lichten. Ook het **inleidend tekstje** (zie p. 5) mag/kan gerust meegegeven worden op voorhand.

*Theater Tieret brengt **figurentheater** in een mix van live-acteurs en poppen; voor vele leerlingen is dit misschien een nieuw gegeven. Het er even op voorhand over vertellen, maakt het ongetwijfeld makkelijker ...

*Voor leerlingen die nog niet vaak naar theater gingen, is het ongetwijfeld nuttig nog even de vaste '**theatercodes**' te overlopen: kijken, luisteren en genieten. Net zoals u, in de klas, hebben wij graag een publiek dat 'open' staat voor iets nieuws, met het respect om naar iemand te luisteren. Dit is niet steeds evident in tijden waarin kinderen opgroeien temidden TV- en theatershows waarin ze net "eens heel luid moeten mee roepen" of meeklappen bij elke streep muziek. Toch zijn we ervan overtuigd dat kinderen en jongeren nog steeds een uurlang zwijgend kunnen genieten van een voorstelling; met een beetje hulp van u lukt het ons vast hen vanaf de eerste minuut te boeien.

*Theater Tieret brengt theater, met vaak '**gelaagde**' teksten, d.w.z. dat jongere leerlingen tekstueel misschien niet alles vatten, maar door de context zijn ze ongetwijfeld toch in staat het verhaal steeds te volgen. Jonge kinderen halen, zo ondervonden we, immers vaak veel meer uit het visuele aspect van een voorstelling dan volwassenen.

Hopelijk beleven jullie, samen met de leerlingen, veel plezier aan de voorstelling én de verschillende activiteiten en laten ze jullie nog lang van 'SONDERLICH en zonen' nagenieten. Heb je verder nog vragen, suggesties of wil je meer over Theater Tieret te weten komen, dan kan je steeds terecht op:

www.tieret.be of op info@tieret.be

We zouden het erg leuk vinden om nadien, wanneer jullie de voorstelling met de leerlingen verwerkt hebben, enkele reacties te horen. Stuur ze ons gerust per mail door! Alvast heel erg bedankt en geniet ervan!!

TIERET - WASDA

Theater Tieret werd in 2002 opgericht, maar groeide in korte tijd uit tot één van de revelaties in het Vlaamse figurentheaterlandschap. De voorbije seizoenen slaagden we erin met producties zoals 'Eefje Donkerblauw', 'Hybris', 'Kronkel', 'Barbie-Rama', 'Poezewoezewoef', 'Dwarf', 'Het land van de grote woordfabriek', 'Vos en haas', 'Roepie Roepie', 'Rimpelwals' en 'Labyrint' meer dan 2000 x door de Vlaamse cultuurcentra geprogrammeerd te worden. Ook in de Nederlandse theaterhuizen krijgen we stilaan voet aan de grond.

Theater Tieret staat voor vormelijk én inhoudelijk suggestief, krachtig theater met een humoristische, speelse toets. Toch kiezen we vaak voor niet zo voor de hand liggende onderwerpen of conceptuele keuzes die we aantrekkelijk en toegankelijk trachten te vertalen naar ons doelpubliek.

Hierbij willen we een zo breed mogelijk publiek proberen boeien en prikkelen, zonder ons te bedienen van algemeenheden of open deuren. We hoeden ons voor populistische, voorgekauwde toegevingen, waarbij kinderen/jongeren als doelpubliek al te vaak worden onderschat, gepamperd en betutteld. Kortom: we kiezen voor theater dat moet beklijven, soms mag jeuken en vooral even mag blijven nazinderen.

Tieret heeft van bij de oprichting resoluut gekozen voor **figurentheater** in een mengvorm van acteurs, poppen/figuren/objecten en vaak live muziek. Deze mengvorm levert een boeiend spanningsveld op, waarbij de verschillende actoren elk door hun eigenheid een meerwaarde geven aan het conceptueel eindpunt. Tieret experimenteert vooral graag met de eigenheid van poppen; we tasten nog voortdurend de grenzen af van wat al dan niet kan ontstaan aan chemie tussen mens en stof of latex, tussen acteur en pop. Nog steeds verbazen we onszelf én ons publiek over de kracht van een figuur, de kracht van de 'ver-beelding'.

Wat je ziet als je de ogen sluit, bestaat echt ... een ogenblik lang.

HET VERHAAL

Hier is 't begonnen, meer dan 100 jaren terug. Hierbinnen, op dit eigenste plekske, onder uw voeten. Doe de deur dicht en zet uw oren open want we gaan 't u vertellen, precies zoals 't gebeurd is.

'Sonderlich' noemden ze hem, met de 's' van scheert-u-weg, stank-voor-dank en suikerbrood-op-sjabbat. 'Sonderlich', zo noemden ze hem, ons vader. Maar gene paniek, dat klinkt ingewikkelder dan het is, juist zoals 't leven zelf. Ge moet er gewoon uithalen wat er inzit, voor iemand anders ermee weg is.

Kruipt maar dicht tegen elkaar en warmt u aan zijn verhaal. Een verhaal van hier tot ginder en terug, vol zelf gepookt vuur en met de geur van ongedesemd koekebrood. Ge zult het niet geloven, net als iedereen voor u, en toch. Toch is 't precies zo gebeurd, erewoord, op het hoofd van 'Sonderlich', ons vader, en dat van ons, zijn zonen.

SONDERLICH EN ZONEN vertelt de fantastische familiegeschiedenis van een clan bohemiens. In een authentieke woonwagen, op een handgeknoopt muzikaal tapijt vol klezmer-balkan-muziek staat de tijd 3 kwartier stil.

EEN BEETJE ACHTERGRONDGESCHIEDENIS

De titel van het stuk is "**SONDERLICH en zonen**", wat verwijst naar de naam van de familie die met een woonwagen van plek naar plek trekt. Het gezin Sonderlich is een familie zigeuners.

WAT ZIJN ZIGEUNERS?

Zigeuners (ook wel "Roma" & "Sinti" genoemd) zijn mensen die oorspronkelijk uit India en Iran komen. Ze trekken vaak rond. De meeste zigeuners wonen in Hongarije, Roemenië en de Balkanlanden, maar ze wonen ook in de rest van Europa, in Noord en Zuid-Amerika, het Midden-Oosten en India.

Veel zigeuners beschouwen het woord 'zigeuner' als een scheldwoord en worden liever 'Roma' of 'Sinti' genoemd. Roma betekent 'mensen' in het Romani (zigeunertaal) en de Sinti zijn een stam van de Roma die vooral in West-Europa leeft.

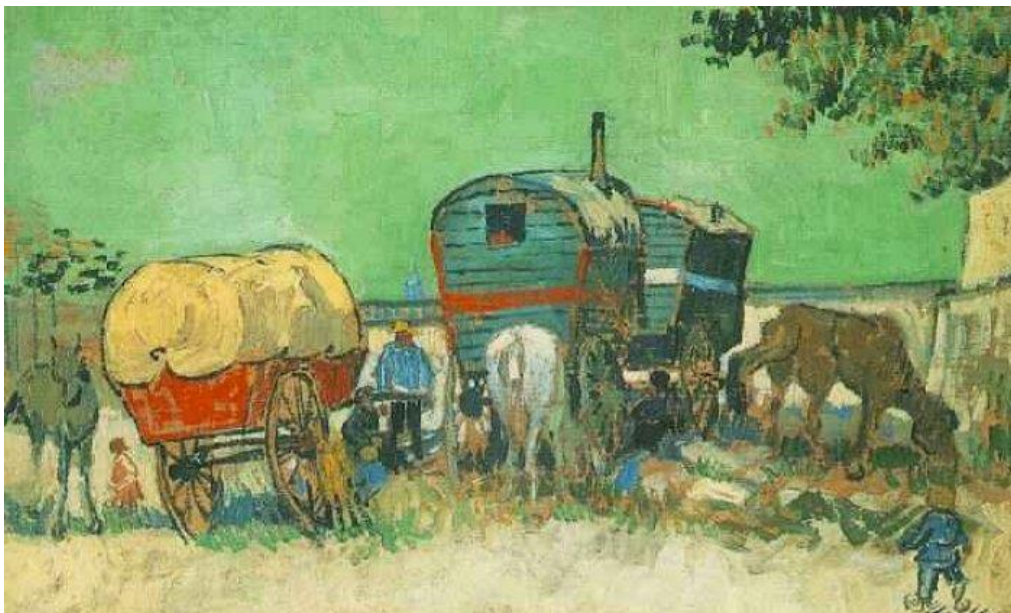
Zigeuners hebben van nature een vrolijke cultuur. Veel zang en dans, en veel samenzijn met familie en vrienden maakt deel uit van hun cultuur. Hun kleding is vaak kleurrijk en sierlijk, met name die van de meisjes en vrouwen. Veel sieraden dragen ze (gouden ringen, armbanden en kettingen) en jurken en rokjes. Glimmende oorbellen, kleurige hoofddoekjes en sjaaltjes. Hun haar is meestal zwart en hun haar donker.

Omdat Zigeuners in onze streken niet erg vaak trouwden met niet-Zigeuners (die niet veel van ze moesten hebben) trouwden ze vaak onderling. Daardoor hebben ze hun bijzondere namen, uiterlijk en cultuur kunnen behouden. Ze zijn gedeeltelijk een *nomadisch volk* wat wil zeggen dat ze rondtrekken van plaats naar plaats. Omdat ze in woonwagens wonen is dat voor hun veel gemakkelijker.

DE PERSONAGES

Sonderlich en Zonen is een familie traditionele Zigeuners. Na de tragische dood van hun vader zetten ze de familiezaak verder: een handel in tranen.

- **Montadar:** De oudste van het gezin. Gaat sinds de dood van vader Sonderlich met gesloten ogen door het leven. Spreekt enkel 'jiddish' (een Joodse taal) maar zingt wondere klezmerliederen en begeleidt zichzelf op verschillende snaarinstrumenten.
- **Meshulem:** De tweede, heeft vader nog goed gekend en vertelt er vaak over. Wil het werk van vader voortzetten. Heeft sinds de dood van vader Sonderlich nooit meer gezongen.
- **Onze Kleine:** De jongste van de bende. Krijgt het dus ook het zwaarst te verduren en dus ook de minst leuke taken toebedeeld. Was slechts 2 jaar toen vader Sonderlich stierf en kent de verhalen over hem enkel 'van horen zeggen door onze Montadar'.
- **Aron Jeremiah Sonderlich (de vader):** Pop, wordt gebruikt als over de (overleden) vader gesproken wordt.

DE POPPEN

Bekpoppen

In de voorstelling wordt gebruik gemaakt van een bekpop.

Een **bekpop** (of mondpop, klapbepop) is een theaterpop die van onderuit of van achteruit wordt bewogen. Hierbij bewegen de vingers van de poppenspeler rechtstreeks de mond van de pop.

Bekpoppen zijn waarschijnlijk het soort van poppen die het meest bekend zijn bij het grote publiek, vermits deze zeer vaak voorkomen op televisie. Zo zijn bijvoorbeeld de poppen uit The Muppet Show bijna allemaal bekpoppen (Kermit de kikker, Miss Piggy ...), en ook in Sesamstraat wordt veelvuldig gebruik gemaakt van bekpoppen (Tommy, Inny Minny, Grover, Elmo ...). Bert en Ernie zijn misschien wel de meest bekende theaterpoppen wereldwijd, en in België is ook Samson een zeer beroemde bekpop.

Bij bekpoppen wordt de volledige hand van de speler gebruikt om de mond van de pop te bewegen. Om de armen van de pop te kunnen bewegen heeft de poppenspeler dan zijn tweede hand nodig, of er is een tweede poppenspeler nodig.

DE MUZIEK

Over al ter wereld staan de zigeuners bekend om hun muziek. De zigeunermuzikanten zijn geïnspireerd door de volksmuziek van de landen waar ze wonen, maar maken daar wel hun eigen stijl van. In onze voorstelling hoor je muziek uit de balkanlanden en ook klezmermuziek (oude Joodse muziek).

Tijdens de voorstelling worden de muziek en geluidseffecten live gespeeld door een muzikant (Piet Decalf) die een heleboel instrumenten bespeelt. Hieronder kan je over enkele van die instrumenten meer lezen...

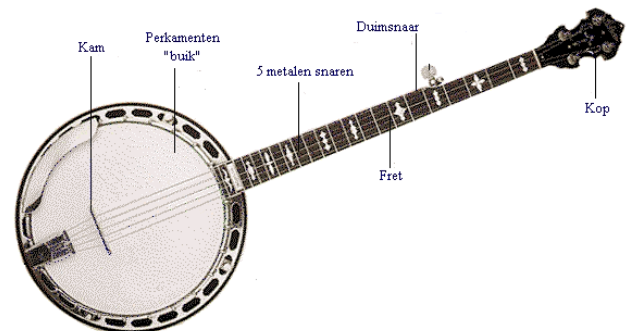
1. De gitaar

Een gitaar is een snaarinstrument en wordt bespeeld met de vingers of met een plectrum. (klein plastic plaatje om de snaren te bespelen)
In deze groep zitten de Spaanse gitaar, ook wel klassieke gitaar genoemd en de Western gitaar, ook wel staalsnarige gitaar genoemd. (steelstring in de Engelse taal) Je kan op deze gitaren spelen zonder een versterker of andere hulpmiddelen. Ideaal voor op je kamer!

2. De banjo

Een banjo is een instrument uit een reeks snaarinstrumenten met doorgaans stalen snaren en fretten waarbij de kam op een strak gespannen vel (zoals een trommel) rust. Deze constructie bezorgt de banjo zijn aparte geluid: kort maar hard.
Het instrument en de naam is afgeleid van de "banjar", een Afrikaans snaarinstrument.

3. De balalaika

Een **balalaika** is een typisch driesnarig Russisch snaarinstrument met een driehoekige klankkast. De balalaika werd in Rusland al eeuwen bespeeld en dook rond 1700 reeds op.

4. De dobro

Een **resonatorgitaar** is een akoestische gitaar waarbij het geluid versterkt wordt door een of meer metalen plaatjes, de zogenaamde resonatoren. Deze resonatoren zijn in een klankkast geplaatst. Door het gebruik van de resonatoren geeft de gitaar een harder geluid dan een vergelijkbaar model zonder resonator.

NAVERWERKING:

Enkele vraagjes die kunnen helpen bij het nabespreken van het verhaal:

1. De familie Sonderlich zijn Zigeuners en die zijn niet overal welkom. Hoe merkte je dit bij het begin van de voorstelling?
  2. Ze hebben een fabriekje in tranen. Kan je een aantal soorten tranen opnoemen die ze verkopen? Welke emoties, gevoelens horen bij deze tranen?
  3. Hoe is de onderlinge verhouding tussen de broers en hun zus? Hoe zie je dat?
  4. Vader Sonderlich speelt een heel belangrijke rol in het verhaal. Wat kan je over hem vertellen?
  5. Waarom loopt één van de broers om de haverklap met een grote teil naar buiten?
  6. 'Muziek', zei ons vader altijd, 'muziek dat zit hier. Water of brood, een warme stoof ... dat hebt ge alleen maar nodig voor de buitenkant. Maar muziek ... dat is voor hier, vanbinnen. Dat is een zakdoek voor uw tranen hier, een warme jas voor de kou vanbinnen. Muziek dat is drinken voor de dorst binnenin.'
- Ben jij al eens 'geholpen' door muziek? Wanneer en hoe?

ZELF SPELEN!

Wil je zelf aan het werk in de klas? Hieronder kan je een voorstel van een dramales vinden:

Inleiding:

Begin met een kort spelletje om de kinderen op te warmen. (reactiespelletjes: klap doorgeven, woesh-zap ...)

Vertel de kinderen dat ze emoties gaan uitbeelden.

Begin vb. met de emotie: opgewonden.

Beeld het uit en de kinderen mogen het raden.

Dan zijn de kinderen aan de beurt.

Maak op voorhand enkele kaartjes met emoties erop.

Het kind trekt een kaartje met een emotie erop, en beeldt deze uit. De rest probeert de emotie te raden.

Emoties: bang, verlegen, verliefd, blij, bedroefd, boos, kwaad, verdrietig, woedend ...

Kern:

De kinderen werken nu in groepjes. Ieder groepje krijgt een kaartje met een emotie erop. Deze emotie moet heftiger worden gemaakt. Bijvoorbeeld blij: een glimlach, schaterlach, huilen van het lachen, springen omdat je heel erg blij bent. Zo moet ieder groepje een emotie heftiger maken. De rest van de klas mag het raden als het hele groepje klaar is.

Vervolgens gaan ze een improvisatiespel doen. Het heet: "bankje in het park". Er staan 3 stoelen op een rijtje. Één kind krijgt een kaartje met hierop een rol, bijvoorbeeld: "rijke dame". Ze neemt plaats op het bankje. Dan komt er een tweede persoon die van mij ook een rol krijgt, bijvoorbeeld "nette meneer". Hij neemt plaats op het bankje en knoopt een gesprek aan met de mevrouw. Niemand weet wat voor rol het kind heeft, alleen het kind zelf. Wel moeten ze in hun rol blijven. Zo gaat dan steeds het eerste kind weg, het tweede blijft zitten, en een derde komt er weer bij. Verschillende rollen: rijke dame, nette meneer, een doofstomme, skater, zwerver, klein meisje/jongetje, blinde persoon, iemand die net ontslagen is, een nieuwsgierig iemand ...

Afsluiting:

Ga aan het werk met theaterteksten (zie verder). Je kan de tekst laten spelen, instuderen en daarna kan je eventueel met de filmcamera aan de slag om nadien samen te evalueren en te bespreken.

ENKELE BRUIKBARE SPEELTEKSTEN

- **lelijk**

A: Ik vind je zo lelijk.

B: Lelijk?

A: Ik vind je zo ontzettend lelijk. Ik moest het gewoon even kwijt. Elke keer als ik je zie, denk ik: die is lelijk!

B: Dat zeg je toch niet?

A: Ik ben heel eerlijk.

B: Waarom vind je me lelijk?

A: Je bent gewoon lelijk.

B: Wat is er precies lelijk? Mijn neus, mijn oren, mijn wangen?

A: Alles eigenlijk.

B: Leg dat eens uit.

A: Gewoon lelijk.

B: Hoe lelijk? Wat is er precies lelijk? En waarom?

A: Je neus.

B: Wat is er mis met mij neus? Hij is niet scheef.

Niet te lang. Niet te breed. Neusgaten niet te groot.

A: Ja, je neus valt eigenlijk nog mee.

B: Ik heb een mooie huid. Geen pukkels.

A: Geen pukkels.

B: Geen bril.

A: Geen bril.

B: Ik ben niet te dik en niet te dun. Ik heb glanzend haar. Wat is er nu precies lelijk?

A: Ja, ik weet het eigenlijk ook niet. Je bent eigenlijk best wel mooi.

B: Dank je wel!

- **De Kip**

M: Elisabeth, Ik heb honger, hoe zit het met dat kippetje?

V: Het is nog niet gaar, maar de soep staat al op tafel.

M: (slurpt) Bah, die soep is niet te genieten!

V: Het is een heel fijn soepje.

M: Niemand zegt dat het geen fijn soepje is. Ik wil alleen maar zeggen dat ze niet te vreten is omdat ze zo heet is.

V: Soep moet heet zijn.

M: Jazeker, maar niet zo heet!

V: Altijd en altijd hetzelfde liedje, of meneer vindt de soep te heet, of meneer vindt de soep te koud. Nu, zal ik eens wat zeggen: als meneer vindt dat ik niet goed genoeg voor hem kook, dan moet meneer maar op restaurant gaan!

M: Dat is niet nodig; de soep is goed, maar ze is te heet.

V: Dan wacht ge tot ze koud is.

M: Koude soep lust ik ook niet.

V: Dan...(zwijgt) nu had ik bijna iets gezegd.

M: Ja, ik weet het al, na het eten.

V: Alle, alle dagen moet er bij ons ruzie gemaakt worden/

M: Ja, omdat gij dat zo wilt.

V: Ja, geef mij maar weer de schuld.

M: Ja, wie anders? Heb ik die soep gekookt misschien?

V: Kokende soep is altijd heet.

M: Ja, misschien kookt gij ze wel te lang en dan wordt ze te heet.

V: Te lang koken? Neen, neen, morgen steek ik een thermometer in de ketel, zodat meneer mijn gemaal een op temperatuur gekookte soep voorgeschoteld krijgt. Wie is hier schuldig? Gij! Met uw eeuwig geruzie en gemopper!

M: Ik heb geen ruzie gemaakt, ik heb niet gemopperd! Ik heb alleen gezegd dat de soep te heet is!

V: Nu begint hij weer over die te hete soep; ik begin te koken van woede!

M: Koken? Zou ik niet doen!

V: Ik ben hier weg.

M: Doen!

V: Met al dat geruzie ben ik het belangrijkste vergeten! Mijn arm, arm kippetje is in die gloeiende oven helemaal aangebrand. Opeten kunnen we het niet meer.

M: Dat zie ik, maar ik geef het aan bij de dierenbescherming!

- **mooi**

(Je komt op en je valt keihard. Dan krijg je een compliment omdat je viel)

- A: Heel mooi wat je net deed
- B: Dank je
- A: Dat heb je vast vaker gedaan
- B: Nee, eigenlijk niet
- A: Jawel
- B: Echt niet. Het was voor 't eerst
- A: Jaja, ik geloof er niets van
- B: Het is echt zo
- A: Wees nu maar gewoon eerlijk
- B: Ik ben eerlijk
- A: Ja, ik ben niet achterlijk

- **nagels**

(bouw dit stilaan op, zodat er op het einde spanning is.

Improviseer zelf een vervolg...)

A: Wat doe je?

B: Dat zie je toch?

A: Je lakt je nagels

B: Ja

A: Voor vanavond

B: Ja

A: Stop er dan maar mee. Het gaat niet door.

ZELF AAN DE SLAG!

Inleiding :

'Klap, draai om !'

De leerlingen staan in een kring met de ruggen naar het midden. Noem een emotie / gebeurtenis, op het moment dat je in je handen klapt springen de leerlingen om en gaan in een beeld staan n.a.v. je woorden.

VB:

- razend
- verliefd
- heel verdrietig
- dringend naar de wc
- een miljoen gewonnen!
- een hele enge spin
- haast
- trein gemist

Beeldhouwen

In tweetallen: beeldhouwer en klei. De beeldhouwer maakt een beeld voor in een tuin. Iemand komt langs als potentiële koper.

Kern:

Tableaus

De leerlingen worden verdeeld in groepjes van 3 á 4 kinderen. Elk groepje krijgt een papiertje met een titel (zie bijlage). N.a.v. de titel mogen de leerlingen even overleggen. Dan maken ze als groepje een tableau. Elke leerling moet hier een plek in krijgen. Als iedereen voorbereid is (+/- 5 minuten) laten ze de tableaus aan elkaar zien.

Spreekwoorden

De leerlingen bedenken in tweetallen een spreekwoord of gezegde en overleggen kort hoe ze dat in een tableau gaan neerzetten. De leerlingen die zelf niets kunnen bedenken mogen naar mij toekomen voor een spreekwoord.

Dan laten de tweetallen hun tableau aan de groep zien. De groep raadt welk spreekwoord er wordt uitgebeeld.

Afsluiting:

Nabespreken

DE AFFICHE

